

ПОТЕНЦІАЛ СИНОНІМІЧНИХ ПАРАДИГМ У РЕТРОРОМАНАХ АНДРІЯ КОКОТЮХИ

SYNONIMOUS PARADIGMS POTENTIAL IN RETRONOVELS BY ANDRII KOKOTIUKHA

Мамчич І.П.,

orcid.org/0000-0002-7921-5877

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри гуманітарної підготовки, філософії
та митної ідентифікації культурних цінностей
Університету митної справи та фінансів*

Явище синонімії має давню традицію вивчення, але сучасна лінгвістика розширює горизонти дослідження синонімів, орієнтуючись на антропоцентризм як пріоритетний напрям аналізу лінгвальних одиниць. Художня література XXI століття максимально активує комунікативний вплив автора на читача, даючи багатий матеріал для розгляду синонімії у лінгвопрагматичному аспекті.

У статті проаналізовано синонімічний потенціал художніх творів сучасного українського письменника Андрія Кокотюхи (на прикладі ретророманів «Автомобіль із Пекарської» й «Адвокат із Личаківської»). Досліджено семантико-стилістичну структуру іменникових словникових і власне-авторських синонімів, на підставі компонентного аналізу побудовано синонімічні ряди, з'ясовано особливості їх функціонування у мовній палітрі творів майстра українського слова.

Фактичний матеріал уможливорює висновки, що найширше у ретророманах, з огляду на їх детективну тематику, представлено семантичні групи синонімів на позначення об'єктів простору та речей і номінативи щодо соціального статусу і професії, які і становили предмет нашого аналізу. Під час дослідження з'ясовано, що периферію наведених синонімічних рядів складають жаргонізми декласованих елементів, діалектизми міських жителів. Часто такі слова відсутні в нормативних словниках, тому їх значення витлумачується у синонімічних зв'язках з іншими лексемами, що і витворює специфіку ідіостилу А. Кокотюхи. Елементи синонімічних парадигм у тексті романів пов'язані з іншими текстовими одиницями та використані письменником для виконання різноманітних функцій, зокрема уточнення, виділення, виокремлення певних відтінків поняття, підсилення або поглиблення семантичної чи емоційно-експресивної його характеристики, а також уникнення повторів тих самих мовних елементів в одному контексті, що й зумовлює їх стилістично-прагматичний потенціал.

Ключові слова: інтегральна сема, синонім, синонімічний ряд, ідіостиль письменника, ретророман, А. Кокотюха.

The phenomenon of synonymy has an old tradition of scrutinizing but a contemporary linguistics broadens the horizons of synonyms study and is based on anthropocentrism as a priority direction of linguistic units analysis. The XXIst century literature activates the author's communicative influence to the reader in large, giving a bright material for the study of synonymy in its linguopragmatic aspect.

Synonymous potential of fiction texts by a contemporary Ukrainian author Andrii Kokotiukha (on the basis of his retronovels "A Car from Pekarska" and "An Attorney from Lychakivska") are analyzed in the article. Semantic-stylistic structure of nouns vocabulary and true author synonyms on the basis of component analysis are studied, synonymic rows are built, and peculiarities of their functioning in language variety of the given Ukrainian author's creative works are found.

Factual material proves the results that taking into account detective topicality of retronovels the most widely used are semantic groups denoting objects of простору and things as well as nominations of status and professions which became the subject of our analysis. It was found out that periphery of the given synonymous rows are made up of jargon words unclassified elements, city dwellers dialect words. Such words are often absent from normative dictionaries that is why their meanings are explained in synonymous connection with other lexemes that specifies A. Kokotiukha's individual style. The elements of synonymous paradigms in the novels texts are connected with other textual units and are used by the author to perform various functions, in particular to clarify, highlight, find out certain peculiarities of notions, to stress or deepen semantic or emotionally-expressive characteristic, to avoid repetitions of those language elements in one context which provides their stylistic-pragmatic potential.

Key words: integral sema, synonym, synonymic row, author's individual style, retronovel, A. Kokotiukha.

Постановка проблеми. Синонімія – одне з найпоширеніших і найбагатших за своїми ресурсами явищ сучасної української мови, яке охоплює всі її семантичні підсистеми – від лексичної до синтаксичної. Найчіткіше параметри синонімії простежують на лексико-семантичному рівні, оскільки саме лексеми, маючи почасти схожу або

однакову внутрішню форму, здатні активно взаємно заміщуватися.

На сучасному етапі розвитку синонімічного дискурсу активно досліджують особливості репрезентації синонімів у перекладних словниках і функціонування синонімів у різних галузевих термінологіях, а саме: медичній,

криміналістичній, військовій, телекомунікаційній, науково-технічних, економічній тощо. Вивчення потенціалу лінійних зв'язків між лексемами, оприявленими у творчості сучасних українських письменників, ще залишається на периферії дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сьогодні синонімічні зв'язки слів української мови систематизовано в таких академічних словниках, як «Синонімічний словник-мінімум» В. Ващенко [1], «Короткий словник синонімів української мови» П. Деркача [2], «Словник фразеологічних синонімів» за редакцією М. Коломійця та Є. Регушевського [3], «Практичний словник синонімів української мови» С. Караванського [4], «Словник синонімів української мови» Л. Полюги [5] та «Словник синонімів української мови: в 2 томах» [6]. Словники, як відомо, створюють на підставі глибокого вивчення передусім творів художньої літератури.

Непересічний український письменник-белетрист, автор численних детективів Андрій Кокотюха відомий широким використанням потенціалу лінгвістичних одиниць як семантико-конотативних маркерів. Оскільки доробок письменника акцентований серед літературознавчих дискурсів, маємо неширокий список мовознавчих досліджень його творчості, зокрема поодинокі наукові розвідки Г. Конторчук і О. Ринкевич [7], Н. Майбороди [8], М. Плахотної [9], Я. Рибалки та Н. Ісабекової [10]. Мовну картину світу А. Кокотюхи досліджували щодо функційності жаргонізмів, епітетів, засобів мовної експресії та позанормативної лексики, особливостей синтаксису. Наукові розвідки про синонімічний потенціал у художніх творах А. Кокотюхи не виявлено, чим і зумовлено актуальність статті.

Постановка завдання. За мету у науковій розвідці ставимо дослідження синонімічного потенціалу, його специфіки та функціонування у ретродетективах А. Кокотюхи «Автомобіль із Пекарської» й «Адвокат із Личаківської». Відповідно до мети визначено і виконано такі основні завдання: утворити іменникові синонімічні ряди на підставі компонентного аналізу; проаналізувати лексико-семантичні та стилістичні особливості зв'язку компонентів синонімічної парадигми; визначити роль синонімів у творенні ідіостилію письменника; з'ясувати специфіку оказіональних номенів як засобів розширення периферії синонімічного ряду.

Виклад основного матеріалу. Відомий український лінгвіст О. Тараненко зазначає, що вчення про синонімію розвивається на підставі спосте-

режень за можливостями добору різних слів для вираження й увиразнення того самого змісту мовлення, а також варіантності, паралельності вживання слів [11]. Розвиваючи думку мовознавця, уважаємо, що варіантність вираження синонімів зумовлює їхню семантико-стилістичну функційність.

Лексичний потенціал белетриста Андрія Кокотюхи стає актуальним об'єктом лінгвістичних студій в українському мовознавстві, оскільки численність варіативних мовних знаків письменника зумовлено особливістю його світогляду, аксіологічними, концептуальними, психоемоційними чинниками, опосередкованою інтерактивністю письма, що на рівні прагматичного контексту продукує ефективну комунікацію адресанта й адресата.

«Львівській» цикл романів письменника вирізняється новизною мовностилістичної картини. Експлуатуючи популярний тренд – історико-пригодницький жанр у стилі «ретро», автор за позірною кон'юнктурним використанням читацького інтересу ставить за мету повернути українцям власну історію. «Львівський» цикл охоплює події 1908–1918 років – часу стрімких соціально-політичних зрушень, світової війни, розпаду кількох імперій. У кожному ретроромані порушується гостра проблема: в «Адвокаті із Личаківської» – російський тероризм на Галичині, в «Автомобілі з Пекарської» – сексуальна революція тощо. Головний герой циклу творів, київський адвокат Климентій Кошовий, захищаючи українських друкарів-підпільників, потрапляє на очі царської «охранки», тому тікає до Львова, де втягується в інтриги й розслідування. Оточення детектива Кошового становлять представники різних соціальних та етнічних прошарків населення Львова початку ХХ століття. Отже, строкату мовну палітру романів витворюють номінативи кримінального світу, жаргонізми декласованих елементів, діалектизми міських жителів, єврейські, німецькі, польські слова та фрази тощо. Оскільки серія творів орієнтована на пересічного читача, лексико-семантичне значення малознайомих слів «витлумачується» у їх синонімічних відношеннях із нейтральними та загальноновживаними одиницями. Цікаво, що поповнювати синонімічні ряди можуть не зовсім близькі за семантикою слова, адже на рівні прагматичного мікроконтексту вони «нашаровують» власно-суб'єкту оцінку письменника. Зокрема спосіб авторської інтенції постійно підтримує рівень комунікативної взаємодії «адресант – адресат», що є витворює ідіостиль А. Кокотюхи.

Мовностильова палітра «львівського» циклу ретродетективів А. Кокотюхи зумовлена передусім кримінальною тематикою, а по-друге, соціальною та національною строкатістю персонажів. Зокрема, ці критерії зумовлюють численні синонімічні відношення, які за логіко-семантичною близькістю репрезентують тематичні угруповання.

Лексеми на позначення об'єктів простору та речей

1. *Житловий квартал* [13, с. 35], *сіре холодне каміння* [13, с. 35], *античні лабіринти* [13, с. 36], *склеп* [13, с. 35]. Провінційний львівський топос репрезентовано у низці конотативних одиниць із семантичним ядром 'частина міста'. На рівні прагматичного контексту, що відтворює внутрішнє сприйняття персонажа, синоніми функціонують як суміжні ознаки простору Львова. Асоціація міського середовища міста із середньовічним минулим витворює метонімічні порівняння: *Спершу прийшло відчуття, ніби опинився десь у склепі, серед сірого холодного каміння* [13, с. 35]. Лексема *склеп* нівелює своє первинне значення «закрите підземне приміщення, у якому зберігають труни з померлими» [14, т. 9, с. 279]. У контексті автор акцентує ознаку кам'янистості споруд, через що, розташовуючись на звивистих вулицях, «житлові квартали нагадували **античні лабіринти**» [13, с. 36].

2. *Будинок* [12, с. 17], *кам'яниця* [12, с. 12], *особнячок* [12, с. 12]. Семантичні синоніми *будинок*, *кам'яниця* урізноманітнено словотвірною лексемою *особнячок*. Через авторську ініціативу зменшений суфікс -чок- оприявлює пафос дівчачої безпосередності юної Ангелі: *Вона обережно пройшла між двома кам'яницями, одну з яких недавно почали перебудовувати й робота кипіла, вона опинилася вглибині дворика, перед брамою. За нею вгадувалися обриси її особнячка* [12, с. 12].

3. *В'язниця* [13, с. 51], *тюрма* [13, с. 57], *каземат* [13, с. 57], *буцегарня* [13, с. 54], *коцяба* [13, с. 180]. Стилізацію під розмовний стиль в оповідній структурі художнього твору спостерігаємо через застарілу мовну одиницю *буцегарня*, що урізноманітнює ряд семантичних синонімів: *Тюремна камера йому не наснилася. Відчинилися важкі двері. Не чекаючи спеціального запрошення, Клим переступив поріг буцегарні* [13, с. 54]. Лінійний зв'язок у синонімічному ряді продовжує стилістема-жаргонізм злодійського Львова *коцяба* – маленька камера для ув'язнення [4, с. 206]: *Сьогодні вдень мені дозволили відвідати його в тюрмі. Поки його не перевели*

в Бригідки, а тримають у коцябі, слідчій тюрмі, де колишній міський арсенал [13, с. 180].

4. *Цвинтар* [13, с. 113], *кладовище* [13, с. 115], *могильник* [13, с. 113], *некрополь* [13, с. 113]. Ряд повних синонімів *цвинтар*, *кладовище* продовжують лексеми з видозміненим семантичним значенням: *могильник* – стародавнє кладовище [15], *некрополь* – кладовище, де поховані знамениті люди [14, т. 5, с. 239].

5. *Кафе* [12, с. 25], *ресторанчик* [13, с. 176], *цукорня* [12, с. 25]. У «Словнику української мови» подається таке визначення *кафе*: «невеликий ресторан, де подають відвідувачам каву, а також чай, закуски тощо» [15]. Зменшений засіб вираження у слові *ресторанчик* акцентує нешироку респектабельну популярність підприємства, відсутність урочистих візитів, тому *ресторанчик* на рівні контексту уподібнюється *кафе*, що зумовлює семантичну близькість синонімічних відношень. Діалектизм *цукорня* апелює тісний зв'язок з аналізованими лексеми, оскільки домінантна сема цього слова – 'кондитерська'.

6. *Тротуар* [13, с. 10], *хідник* [13, с. 10], *корзо* [13, с. 270]. Непоширений синонімічний ряд із семантичним ядром 'пішохідна доріжка' активізує розмовна одиниця *хідник*: *А другим разом інший пан, перетинаючи Бернардинську площу на «серполе», мало не наїхав на селянина й, з останніх сил рятуючись, вивернув кермо та залетів на хідник* [13, с. 10]. Семантико-стилістичний синонім *корзо* зі значенням «пішохідна вулиця, місце для прогулянок» функціонує як засіб оприявлення європейської традиції мовної картини львів'ян: *Про це сказав Єжи Тима, зустрівши ніби випадково Кошового на корзо й нагадавши: вони квити...* [13, с. 270].

7. *Годинник* [13, с. 65], *брегет* [13, 185], *клінгер* [13, с. 180]. Номінант «брегет» має значення «старовинний кишеньковий годинник із максимальною точністю». Годинник швейцарської марки Vreguet класу «люкс» мав неабияку популярність серед львівської інтелігенції ще із часів Наполеона Бонапарта. Знахідка коштовного годинника у романі «Адвокат із Личаківської» є вагомим етапом детективного розслідування, і, щоб уникнути повторів *годинник* – *брегет*, автор активізує жаргонізм *клінгер* – функційна лексема серед представників злодійського світу Львова: *Навів довідки, щойно ви зловили мого вар'ята-небожа, а йому дали квача через той бісів клінгер* [13, с. 180].

Отже, синонімічну групу на позначення об'єктів простору та речей витворюють здебільше контекстуальні стилістеми, що функціонують як засоби оприявлення топосу Львова.

Номінативи соціального статусу і професії

1. *Юрист* [13, с. 14], *правник* [13, с. 14], *адвокат* [13, с. 14], *нотаріус* [13, с. 15]. У наведеному ряді у синонімічні відношення вступають стилістично нейтральні номінативи на позначення фахівця у галузі права, бо вжито їх у романі-детективі. Лексеми *юрист* і *правник* становлять семантичне ядро синонімічного ряду і є абсолютними синонімами. Периферію всього синонімічного ряду становлять лексеми, у яких диференційовано повноваження правознавців: «Юрист, що захищає обвинуваченого чи веде якусь справу в суді, а також дає поради з правових питань; захисник, оборонець» [15]; «нотаріус – посадова особа, яка вчиняє нотаріальні акти» [15].

2. *Агент* [13, с. 34], *детектив* [13, с. 54], *шицик* [13, с. 55], *шпигун* [13, с. 66], *хатрак* [13, с. 249], *підривний елемент* [13, с. 66]. Відтворюючи історичний простір провінції Австро-Угорської імперії, Андрій Кокотюха протиставляє членів громади Львова за національною належністю (корінні жителі – представники інших етнічних груп) і соціальним статусом (інтелігенція – шахраї, крадії, злодії). Така антитеза оприявлюється строкатістю мовної палітри художнього твору, тому ряд синонімів письменник доповнює жаргонізмом *хатрак* із абсолютно ідентичним лексичним значенням «таємний співробітник органів розвідки». Індивідуально-авторський вислів *підривний елемент* на рівні прагматичного контексту набуває негативного відтінку, що зумовлює уточнювальну, відмінну від інших синонімів сему «небезпечний»: *Про шпигунів, між іншим, доречно згадали <...> До того ж саме з Російської імперії останнім часом сюди, до нас, перебираються різні підривні елементи* [13, с. 66].

3. *Крадій* [13, с. 159], *кримінальник* [13, с. 160], *батяр* [13, с. 160], *зłodюжка* [13, с. 160], *андрусь* [13, с. 181]. У текстовій палітрі роману «Адвокат із Личаківської» визначається високою продуктивністю парадигма номінативів із загальною семою «карний кишеньковий злодій». Опосередковано через просторічну лексему *кримінальник* здійснюється інтеракція, комунікативний вплив адресанта на адресата: *Розуміючи, що місцеві батяри мають трошки іншу сутність, ніж звичайні кримінальники, Клим усе одно не бачив між манерами крадіїв надто великої різниці* [13, с. 160]. Субкультури гульвіс, дрібних кишенькових злодіїв і хуліганів репрезентує застаріле слово з художнього твору *батяр* (відчайдушний бешкетник, гульвіса, міський шалапут (у Західній Україні [15]), що оприявлює життя львів'ян на початку ХХ ст.: *Правильно вра-*

хувавши як свої кроки, так і поведінку батярів, уплював кривдника навіть швидше, ніж сподівався [13, с. 160]. Зменшений суфікс -к- у лексемі *зłodюжка* виконує роль значеннєвого маркера, яке вказує на кримінальне правопорушення середньої тяжкості: *Аби такий досвідчений тип, яким виглядав молодий батяр, украв брегет чи роздобув його в інший, такий самий кримінальний, проте жодним чином не прив'язаний до вбивства спосіб, найперше заявив би: купив <...> Принаймні таку поведінку молодий адвокат Кошовий мав змогу спостерігати у київських зłodюжок* [13, с. 160]. Отже, на рівні мікроконтексту номінативний синонім *зłodюжка* підсилює авантюризм, котрий не загрожує життю людини. Поведінку львівських кримінальників на периферії аналізованого логіко-семантичного утворення конкретизує жаргонізм *андрусь* зі значенням «крадій»: *Будь інакше, Тиму одного разу підрізали б десь у такому-от потаємному місці, бо був ще той андрусь* [13, с. 181].

4. *Авантюристик* [13, с. 29], *бешкетник* [13, с. 47], *кривдник* [13, с. 159], *спритник* [13, с. 45]. Ці конотативні номени розширюють периферію синонімічного поля із семантичним ядром «карний кишеньковий злодій», що у контексті роману набувають спільної семи «той, який чинить крадіжки заради пригоди, випробовуючи фортуна». Опосередковано ці лексико-семантичні одиниці функціонують як суб'єктно-прагматична оцінка з натяком на виправдання пройдисвітів, що виключає можливість їхньої причетності до скоєння вбивства. Наприклад, у «Словнику української мови» подано один із варіантів значення слова *бешкет*: «Напад із метою пограбування, який супроводжується погрозами, насильством, убивством» [14, т. 1, с. 164]. Відповідно у контексті твору розважлива мета діяльності бешкетників нівелює насильницький характер їхніх кримінальних правопорушень: *Бешкетники, авантюристи, як у нас говорять. Ну, найбільший злочин, на який здатні, – гаманця потягнути в роззяви. Зі справжніми злодіями страшними головорізами, котрих на Клепарові повно, личаківські батяри не дружать* [13, с. 29].

5. *Товариш* [13, с. 32], *колега* [13, с. 32], *кумпель* [13, с. 32]. Мікроконтекст зумовлює єдиний лексико-семантичний центр у синонімічному ряді: «людина, зв'язана з іншими спільною професією, діяльністю». Галицький діалектизм *кумпель* функціонує як стильове «вкраплення» у розмовно-побутовому мовленні персонажів львів'ян: *Після того як він урятував кумпеля – йому єдиному довіряю* [13, с. 32].

6. *Візник* [13, с. 37], *ванька* [13, с. 37]. Лексема *ванька* з негативною конотацією акцентує бідність візника. Ця розмовно-побутова одиниця зазвичай активна серед російськомовних носіїв, тому на рівні тексту вона побутує у нараці саме Климентія Кошового, який є вихідцем із Російської імперії.

7. *Коханка* [13, с. 189], *біня* [13, с. 189]. Жаргонізм *біня*, що функціонує лише у мовленні батярів, постає семантико-стилістичним синонімом до лексеми *коханка*: *Як дізнався про Зенека, заліг на дно. Сидить зараз на Клепарові, у своїй біні* [13, с. 189].

8. Лексеми *повія* [13, с. 21], *курва* [13, с. 183], *хвойда* [13, с. 20], *руда особа* [12, с. 22], *платна кобіта* [13, с. 85] об'єднані інтегральною семою 'проституція'. Периферію синонімічних відношень репрезентують семантико-стилістичні лексеми: *курва* – у кримінальному світі жаргонний номен жінки легкої поведінки [43, т. 4, с. 414]; *хвойда* – лайливе слово [43, т. 11, с. 46], що на рівні контексту нагнітає зухвале суб'єктивне ставлення до повії: *Ти не знаєш, що втрачаєш! – Нічого, лиш курву! Геть, я сказав!* [13, с. 183]. Концепт *руда особа* в романі «Автомобіль із Пекарської» оприявлює стереотипні уявлення європейського суспільства про рудоволосих жінок, що вважалися морально деградованими, бо постійно шукали тваринного сексуального задоволення: *Кошовий зацікавив собою юну руду особу. Їй дотепер удовольняв дівочу цікавість* [12, с. 22].

9. *Стара пані* [12, с. 6], *баба* [12, с. 6], *бабця* [12, с. 6], *бабисько* [12, с. 6]. Нарощення ступеня негативної конотації зумовлено словотвірними суфіксами -ц-, -иськ-, що акцентують різке звучання номінативів на позначення жінки похилого віку: *У такі хвилини Ангеля старалася уявити себе <...> сорокарічною <...> вперто не хотіла бачити, але таки бачила там, далеко, стару пані, навіть не пані – бабу, бабисько* [12, с. 6].

10. *Акторка* [12, с. 20], *лицедій* [12, с. 20]. Застаріла форма слова *лицедій* функціонує з метою заміни, уникнення повторюваних одиниць: *Як Клим пересвідчився згодом, Бася дійсно грала або – намагалася грати за першої-ліпшої нагоди, бо вважала: акторка має бути такою всякий раз, коли на неї дивляться. Лише у вузькому колі близьких людей лицедій може дозволяти собі трохи побути собою* [12, с. 20].

Отже, у тематичній групі номінативів на позначення соціального статусу і професії активують значення просторічні одиниці та жаргонізми злодійського світу Львова. Контекстуальні синоніми на позначення кишенькового злодія наділені високим семантико-прагматичним потенціалом.

Висновки. Дослідження мовної палітри художніх творів Андрія Кокотюхи підтверджує різноманітність мовностилістичних засобів, зокрема багатство синонімічних одиниць. Оприявлення широкого спектру засобів синонімічного потенціалу мотивовано передусім функціями уточнення, взаємозаміщення слів, а також текстотворення і стилізації мовної картини твору. Письменник послуговується численними семантико-стилістичними й оказіональними синонімічними засобами, специфіка яких полягає у складності їх внутрішньої та зовнішньої форми. Процеси десемантизації слів і словосполучень урізноманітнюють словникову парадигматику, що свідчить про відкритість синонімічних рядів української мови. У мовно-художній системі Андрія Кокотюхи лінійні відношення засобів синонімізації визначаються диференційністю їх вияву залежно від жанрових і тематичних критеріїв.

У межах іменникових синонімів у ретродективах «Автомобіль із Пекарської» й «Адвокат із Личаківської» домінують тематичні групи на позначення об'єктів простору та речей, а також соціального статусу і професії. Відтворюючи історичний простір і час провінції Австро-Угорської імперії, Андрій Кокотюха застосовує семантико-стилістичні синоніми як засоби оприявлення європейської традиції мовної картини львів'ян. Наприклад, лексеми іншомовного походження *брегет*, *клінгер* розширюють синонімічний ряд із семантичним ядром 'годинник'. Значну роль у створенні синонімічних рядів відіграють жаргонізми кримінального світу старого Львова. У художніх текстах наявні територіальні жаргонізми, зокрема *андрусь*, *квач*, *хатрак*, *коцяба* – таких одиниць не містять словники синонімів української мови. Виявлені поодинокі галицькі діалектизми, що функціонують як засоби оприявлення мовної специфіки корінних жителів, не створюють окремих синонімічних рядів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ващенко В.С. Синонімічний словник-мінімум. Дніпропетровськ : Дніпропетровський держ. ун-т, 1972. 91 с.
2. Деркач П.М. Короткий словник синонімів української мови / передмова Л. Полюги. Львів – Краків – Париж : Просвіта, 1993.
3. Коломієць М.П., Регушевський Є.С. Словник фразеологічних синонімів. Київ : Рад. школа, 1988. 198 с.

4. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Київ : Українська книга, 2000. 480 с.
5. Полюга Л.М. Словник синонімів української мови. Київ : Довіра, 2004. 477 с.
6. Словник синонімів української мови : в 2 т. / А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головащук та ін. Київ : Наукова думка, 1999–2000.
7. Конторчук Г., Ринкевич О. *Особливості позанормативної лексики у творах А. Кокотюхи. Студентські лінгвістичні студії (5)*. С. 110–115. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/15559/> (дата звернення: 6.09.2021).
8. Майборода Н.Г. Лексичні засоби мовної експресії в романі Андрія Кокотюхи «Таємне джерело». *Український смисл*. 2016. С. 159–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usmysl_2016_2016_20 (дата звернення: 6.09.2021).
9. Плахотна М.В. Лексика на позначення образу та характеру в історичних романах В. Шкляра та А. Кокотюхи. Одеса, 2016. 51 с. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/20995> (дата звернення: 6.09.2021).
10. Рибалка Я.І., Ісабекова Н.В. Синтаксичні особливості роману Андрія Кокотюхи «Адвокат з Личаківської». *Філологічні науки* : збірник наукових праць студентів та викладачів факультету / упоряд. О.І. Панченко. Дніпро : Акцент ПП, 2017. С. 70–73.
11. Тараненко О.О. Синоніми. Українська мова : *енциклопедія* / редкол. В.М. Русанівський, О.О. Тараненко, М.П. Зяблюк та ін. Київ : Українська енциклопедія, 2004. С. 585.
12. Кокотюха А. Автомобіль із Пекарської : роман. Харків : Фоліо, 2016. 283 с.
13. Кокотюха А. Адвокат із Личаківської : роман. Харків : Фоліо, 2015. 283 с.
14. Словник української мови : в 11 т. Київ : Наукова думка, 1970–1980.
15. Словник української мови ONLINE. Т. 1–11. URL: <https://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=51965&page=1652> (дата звернення: 6.09.2021).

УДК 811.161.2'282.2(477.54):332.24]-047.37(045)
DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.18.7>

ПСИХОМЕНТАЛЬНА ОБ'ЄКТИВАЦІЯ КОНЦЕПТУ ЗЕМЛЯ У НАРАТИВАХ ЖИТЕЛІВ КУП'ЯНЩИНИ

PSYCHOMENTAL OBJECTIVATION OF *THE LAND* CONCEPT IN THE NARRATIVES OF THE INHABITANTS OF KUPYANSCHINA

Масло О.М.,
orcid.org/0000-0002-1586-2805
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Демченко Н.Д.,
orcid.org/0000-0002-5792-0428
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Волкова І.В.,
orcid.org/0000-0003-4725-8837
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

У статті окреслено лінгвокультурну специфіку концепту земля у мовній картині світу жителів Куп'янщини. Проаналізовано концептосферу жителів таких сіл, як Токарівка, Вільшана, Колодязне, смт Куп'янськ. Дослідження номінативного поля ключових концептів жителів Куп'янщини у межах грантового проекту в українських та українсько-канадських студіях із гуманітарних наук, освіти 2020–2021 «Динаміка етнокультурних концептів Сходу і Заходу (на матеріалі говірок Центральної Слобожанщини і Бойківщини)» (за часткової фінансової підтримки Канадського інституту українознавства, що є осередком українсько-канадських студій із гуманітарних наук University of Alberta (з фонду Василя Кравченка)) уможливило глибоке розуміння мовно-ментальної картини світу носіїв різних регіонів України.